

Νοθεία Τροφίμων και η Ανάγκη Δημιουργίας Ανεξάρτητης Αρχής Ασφάλειας Τροφίμων

Γιώργου Γιωργαλλά

τ. Προϊστάμενος Υγειονομικών Υπηρεσιών
Σύμβουλος Διαχείρισης & Ασφάλειας Τροφίμων

Οι συνεχείς κρίσεις σε θέματα ασφάλειας τροφίμων (διοξίνες, ασθένεια τρελλών αγελάδων, μελαμίνη σε παιδικά γάλατα, ορυκτέλαιο, βότκα με μεθανόλη, νοθευμένο ελαιόλαδο, αλογίσιο κρέας σε βοδινά μπιφτέκια κ.λπ.) με πιο πρόσφατη το Fipronil σε αυγά στην Ολλανδία, έχουν κλονίσει την εμπιστοσύνη του κοινού στην ικανότητα της βιομηχανίας τροφίμων και των δημοσίων αρχών να εξασφαλίσουν την ασφάλεια των τροφίμων.

Το πανευρωπαϊκό σκάνδαλο με την αλλαγή της σήμανσης και την αντικατάσταση του βοδινού κρέατος με κρέας αλόγου εστίασε στην προσοχή των καταναλωτών, των ρυθμιστικών αρχών, και των ανακριτών. Για το θέμα της νοθείας και της απάτης στα τρόφιμα, τόσο οι ρυθμιστικές αρχές όσο και οι ανακριτές δηλώνουν ότι, αυτό είναι μόνο ένα δείγμα του τι έχει συμβεί, καθώς η οικονομική κρίση εξακολουθεί να υφίσταται.

Σε όλο τον κόσμο, και σε κάθε χώρα ξεχωριστά, η νοθεία στα τρόφιμα παρουσιάζεται σαν μια επιδημία. Σχεδόν κάθε συστατικό που έχει ελάχιστη οικονομική αξία είναι δυνητικά ευάλωτο στην απάτη. Σε ένα πρόσφατο συνέδριο αναφέρθηκε πως πολλά επεξεργασμένα τρόφιμα που περιέχουν συστατικά όπως ζάχαρη, βανίλια, πιπέρι, μέλι, ελαιόλαδο ή προϊόντα κακάο καθώς και άλλα, είναι ευάλωτα σε νοθεία.

Ο σύνδεσμος υπεραγορών τροφίμων στην Αμερική, υπολογίζει πως τα νοθευμένα τρόφιμα έχουν ένα κόστος της τάξης των 10-15 δισεκατομμυρίων δολαρίων το χρόνο και πως το πρόβλημα θα εξαπλωθεί ακόμη περισσότερο. Η Αρχή Προτύπων και Ασφάλειας Τροφίμων του Ηνωμένου Βασιλείου υπολογίζει πως το 10% των τροφίμων που αγοράζονται από τα ράφια δυνατόν να είναι νοθευμένα παρόλο που στις περισσότερες περιπτώσεις η νοθεία των τροφίμων δεν ενέχει κάποιο κίνδυνο για την υγεία των καταναλωτών εφόσον το κίνητρο δεν έχει σκοπό να προκαλέσει βλάβη.

Η αύξηση των τιμών μπορεί επίσης να αφήσει την προμήθεια τροφίμων ευάλωτη στη νοθεία, δεδομένου ότι μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγές στη δομή της αλυσίδας εφοδιασμού. Η διασφάλιση της ασφάλειας των τροφίμων απαιτεί τον εντοπισμό και περιορισμό των δυνητικών κινδύνων κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού.

Σύμφωνα με τις πρώτες πληροφορίες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσανατολίζεται να θεσμοθετήσει αυστηρότερες κυρώσεις. Συγκεκριμένα θα θεσμοθετηθούν αυστηρότατα πρόστιμα για θέματα νοθείας των τροφίμων ώστε με τον τρόπο αυτό οι κυρώσεις να είναι μεγαλύτερες από τα όποια οφέλη της εκάστοτε παράβασης και έτσι η νοθεία των τροφίμων σαν πρακτική να αποφεύγεται από τις επιχειρήσεις.

Η οικονομική κρίση, η κρίση που προέκυψε πρόσφατα με την πανδημία του COVID – 19, η έλλειψη οικονομικών πόρων και οι περιορισμοί που έχουν επιβληθεί στις αρμόδιες ελεγκτικές αρχές, η απασχόληση των Επιθεωρητών Ελέγχου τροφίμων σε θέματα κορονοϊού, η αναστολή υλοποίησης των προγραμμάτων αναλύσεων τροφίμων από το Γενικό Χημείο, έχουν αδυνατίσει το σύστημα ελέγχου για την ασφάλεια των τροφίμων. Τέτοιου είδους περιορισμοί σε οποιοδήποτε τμήμα της διατροφικής αλυσίδας δυνατόν να μας αφήσει ευάλωτους σε επιμολύνσεις ή νοθείες στα τρόφιμα.

Οι υπηρεσίες ελέγχου της ασφάλειας των τροφίμων θα πρέπει να ενδυναμωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό και οι πρόσφατες περικοπές που έχουν γίνει θα πρέπει να τύχουν αναθεώρησης. Είναι λανθασμένη τακτική να γίνονται περικοπές και συρρίκνωση του συστήματος επίσημων ελέγχων στα τρόφιμα και η απασχόληση του ελεγκτικού προσωπικού σε άλλα καθήκοντα. Επίσης είναι τεράστιο το κόστος για τη βιομηχανία τροφίμων και γενικά για την οικονομία η ανάκληση ενός προϊόντος καθώς και οι συνέπειες από τη δημοσιότητα που δίνεται, πολλές φορές αχρείαστη, μάλιστα σε μια εποχή που το κράτος προσπαθεί να ενδυναμώσει τη βιομηχανία και να τονώσει την οικονομία. (εξαιρουμένων φυσικά των περιπτώσεων που ένα τρόφιμο είναι επιβλαβές για την υγεία και ο καταναλωτής θα πρέπει να είναι ενήμερος).

Η ευθύνη για την ασφάλεια των τροφίμων διαμοιράζεται μεταξύ όλων των φορέων που εμπλέκονται στην παραγωγή και εμπορία των τροφίμων. Για να διασφαλιστεί ότι η υγεία και τα συμφέροντα των καταναλωτών προστατεύονται επαρκώς, είναι απαραίτητη η συνεργασία πολλών φορέων και προσώπων τόσο μεταξύ των αρχών ελέγχου όσο και της βιομηχανίας. Οι καταναλωτές επίσης έχουν να διαδραματίσουν τον δικό τους ρόλο τόσο στην επιλογή μιας υγιεινής διατροφής όσο και στην διαδικασία παρασκευής των τροφίμων για την προστασία της υγείας τους όσο και της οικογένειάς τους.

Το θέμα μιας εθνικής στρατηγικής για τον έλεγχο της ασφάλειας των τροφίμων έχει κερδίσει εξέχουσα θέση τα τελευταία χρόνια σε πολλές χώρες σε όλο τον κόσμο. Έχει γίνει συνείδηση ότι ένας αποτελεσματικός έλεγχος των τροφίμων σε εθνικό επίπεδο μπορεί να υπονομευθεί από την ύπαρξη μιας κατακερματισμένης νομοθεσίας, πολλαπλές αρμοδιότητες, ασυνέπειες στην εφαρμογή και αδυναμίες στην παρακολούθηση και τον έλεγχο. Ένα τέτοιο φαινόμενο δυστυχώς παρατηρείται και στην Κύπρο όπου οι ισχύουσες διευθετήσεις θεωρούμε πως δεν λειτουργούν ικανοποιητικά καθότι υπάρχει έλλειψη καθοδήγησης και ολοκληρωμένης στρατηγικής.

Γι αυτό πιστεύουμε πως ωρίμασε ο χρόνος για τη δημιουργία μιας ευέλικτης και ανεξάρτητης αρχής ασφάλειας τροφίμων, η σημασία της οποίας είναι κάτι παραπάνω από πασιφανής. Η Αρχή θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη από επιχειρηματικά και πολιτικά συμφέροντα, θα πρέπει να επιδέχεται αυστηρό δημόσιο έλεγχο, και να διαθέτει επιστημονική εγκυρότητα.